

BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS KAIP SOCIALINĖS ATSKIRTIES PREVENCIJA

**Ekspertinių interviu
apžvalga**

2023

AUGUSTĖ DUDUTYTĖ | DEIMANTĖ ADAMONĖ

TURINYS

1	Apžvalgoje naudojamos sąvokos.....	1
2	Įvadas.....	4
3	Bendrųjų kompetencijų tipologizacija Lietuvoje.....	5
4	Tyrimo metodologija.....	12
5	Specialistų sąrašas.....	13
6	Tyrimo rezultatai.....	16
6.1	Jaunimo poreikiai ir problematika.....	16
6.2	Kurios kompetencijos yra aktualios ir prioritetinės tikslinėms grupėms?.....	19

TURINYS

6.3	Viešajame sektoriuje deklaruojamų bendrųjų kompetencijų nepakankamumas socialinės atskirties prevencijai.....	24
-----	---	----

6.4	Neformalaus vaikų švietimo ir neformalaus jaunimo ugdymo privalumai vystant bendrąsias kompetencijas.....	27
-----	---	----

7	Išvados ir rekomendacijos.....	35
---	--------------------------------	----

8	Tolimesni žingsniai.....	36
---	--------------------------	----

9	Bibliografija.....	37
---	--------------------	----

APŽVALGOJE NAUDOJAMOS SĄVOKOS

- **Socialinė atskirtis**, kaip kompleksiškas reiškinys, reiškia apribojimus dalyvauti visuomenės gyvenime (politiniame, ekonominiame, socialiniame, visuomeniniame) bei darbo, pakankamų pajamų, mokymosi galimybių bei socialinių tinklų nepakankamą prieinamumą [1].
- **Socialinės atskirties rodikliai**:
  - Atskirtis nuo **socialinio dalyvavimo**: apribota prieiga prie infrastruktūros, paslaugų ir patogumų, vartojimo, socialinių paslaugų, socialinės apsaugos, viešojo saugumo, socialinės sanglaudos, socialinių santykių.
  - Atskirtis nuo **ekonomikos ir (arba) gamybos**: apribotas patekimas į darbo rinkas, gamybos sąlygų, tokių kaip žemė ar įrankiai, ir nuo daugybės kitų pragyvenimo galimybių.
  - Atskirtis nuo **politikos**: ribojama prieiga prie organizavimo(si), konsultacijų, sprendimų priėmimo ir pilietybės teisių bei pareigų [2].
- **Socialinę atskirtį patiriantys asmenys** – asmenys (šeimos), kurie dėl tam tikrų priežasčių yra atskirti nuo įvairių visuomenės gyvenimo sričių [3].

1] Socialinės atskirties (skurdo) mažinimo politikos įgyvendinimo tyrimas (2015).

2] Tarptautinė darbo organizacija, įvardijant socialinės atskirties veiksmų daugiasluoksniškumą (2007).

3] Socialinės aprėpties didinimo 2020-2023 metų veiklos planas (2019).

APŽVALGOJE NAUDOJAMOS SĄVOKOS

- **Bendrosios kompetencijos** – tai kiekvieno asmens asmeniniam pasitenkinimui ir vystymuisi, įsidarbinamumui, socialinei įtraukčiai, darnaus gyvenimo būdai, sėkmingam gyvenimui taikiose visuomenėse, gebėjimui gyventi rūpinantis sveikata ir aktyviam pilietiškumui reikalingos kompetencijos. Jos ugdomos mokymosi visą gyvenimą – nuo ankstyvosios vaikystės visą suaugusiojo gyvenimą – kontekste formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdais visuose kontekstuose, be kita ko, šeimoje, mokykloje, darbo vietoje, kaimynystėje ir kitose bendruomenėse [4].
- **Jaunas žmogus** – asmuo nuo 14 iki 29 metų [5].
- **Mažiau galimybių turintis jaunimas** - tai jaunimas, neturintis tokių pat sąlygų kaip bendraamžiai savo kompetencijoms ir veikloms plėtoti, nes gyvena nepalankiomis sąlygomis ar patiria socialinių, ekonominių, išsilavinimo, kultūrinių, geografinių sunkumų, turi negalią ir (ar) sveikatos problemų [6].

4] Europos Sąjungos Taryba, Tarybos rekomendacija Dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (2018).

5] LR Seimas, Lietuvos Respublikos Jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 pakeitimo įstatymas (2018).

6] Ten pat.

APŽVALGOJE NAUDOJAMOS SĄVOKOS

- **Neformalusis vaikų švietimas** – švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas [7].
- **Formalųjį švietimą papildančio ugdymo** programas vykdo muzikos, dailės, kitos menų, sporto mokyklos, Lietuvos aukštosios mokyklos, taip pat pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintą gamtamokslio, technologinio, inžinerinio, matematinio ugdymo atviros prieigos centro veiklos aprašą veiklą vykdančios švietimo įstaigos [8].
- **Neformalusis jaunimo ugdymas** – veikla, kuria plėtojamos jaunų žmonių asmeninės, socialinės ir edukacinės kompetencijos ir kuri vykdoma ne pagal formaliojo švietimo programas [9].
- **Darbas su jaunimu** – veikla, skirta sąlygoms jaunam žmogui įsitraukti į asmeninę, profesinę ir visuomeninę veiklą sudaryti, jo kompetencijoms plėtoti ir ugdyti [10].

7] LR Seimas, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991).

8] Ten pat.

9] LR Seimas, Lietuvos Respublikos Jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 pakeitimo įstatymas (2018)

10] Ten pat.

IVADAS

Bendrųjų kompetencijų vystymas per neformalaus švietimo, ugdymo, savanorystės, darbo su jaunimu ir kt. veiklas yra ne tik džiuginanti vaikystės ir jaunystės dalis, bet ir esminė **socialinės atskirties prevencijos priemonė** [11].

Vis dėlto, siekiant užtikrinti, kad ši priemonė būtų tikslingai ir efektyviai naudojama, būtina išnagrinėti, **kaip bendrosios kompetencijos šiuo metu yra ugdomos Lietuvoje** ir ko trūksta, kad jų ugdymas prisidėtų prie **lygių galimybių užtikrinimo jaunuoliams iš skirtingų socioekonominių kontekstų**.

Šioje apžvalgoje pristatome ekspertinių interviu su jaunimo ugdymo specialistais analizės rezultatus. Tyrimas siekia atsakyti į klausimą, koks bendrųjų kompetencijų vystymo modelis sėkmingai prisidėtų prie socialinės atskirties prevencijos.

Analizės uždaviniai:

- 1 **Apžvelgti** Lietuvoje plačiausiai naudojamas bendrųjų kompetencijų **tipologizacijas**.
- 2 Atlikti ekspertinius interviu ir išanalizuoti surinktus duomenis siekiant **identifikuoti**, kurių **kompetencijų** vystymas turi būti **prioritetinis** siekiant vykdyti socialinės atskirties prevenciją.
- 3 Pasitelkiant interviu duomenis **įvertinti** Lietuvoje plačiausiai naudojamų bendrųjų kompetencijų tipologizacijų **tinkamumą** socialinės atskirties prevencijos tikslui.
- 4 Pasitelkiant interviu duomenis pateikti išvadas apie tai, **kokiomis sąlygomis** kompetencijų **ugdymo** procesas vykdomas **tinkamiausiai** tikslinėms jaunuolių grupėms.

BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ TIPOLOGIZACIJA LIETUVOJE

Siekiant įsivardinti, kaip bendrųjų kompetencijų vystymas gali prisidėti prie socialinės atskirties prevencijos, svarbu peržvelgti, kaip ir kokios kompetencijos šiuo metu yra vystomos Lietuvoje. Todėl šiame skyriuje pristatome, kas yra bendrosios kompetencijos, apžvelgiame, kaip jos yra aprašomos, sisteminamos ir naudojamos Lietuvos viešajame sektoriuje - socialinės apsaugos ir švietimo srityse.

Bendrųjų kompetencijų sąvokos turinys yra ganėtinai aptakus. Tai pastebima tiek tarptautinių organizacijų, tiek Lietuvos strateginiuose dokumentuose. Dažniausiai praktikoje ji referuoja į ne akademines ir ne dalykines kompetencijas. Šiuo metu Lietuvos įstatyminėje bazėje bendrosios kompetencijos yra apibrėžiamos pasiskolinant sąvoką iš Europos Tarybos rekomendacijų Dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų [12] (žr. Įvadas) ir įtvirtinant Bendrųjų programų atnaujinimo gairėse:

„Bendrosios kompetencijos - tai kiekvieno asmens asmeniniam pasitenkinimui ir vystymuisi, įsidarbinamumui, socialinei įtraukčiai, darnaus gyvenimo būdui, sėkmingam gyvenimui taikiose visuomenėse, gebėjimui gyventi rūpinantis sveikata ir aktyviam pilietiškumui reikalingos kompetencijos.“

12] Europos Sąjungos Taryba, Tarybos rekomendacija Dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (2018).

BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ TIPOLOGIZACIJA LIETUVOJE

Šiose rekomendacijose **kompetencijos apibrėžiamos kaip žinių, įgūdžių ir nuostatų derinys, kuriame:**

- **žinias** sudaro faktai ir skaičiai, sąvokos, idėjos ir teorijos, kurie jau yra sukurti ir nustatyti ir kuriais grindžiamas tam tikros srities ar dalyko išmanymas;
- **įgūdžiai** apibrėžiami kaip gebėjimas ir pajėgumas vykdyti procesus ir naudotis turimomis žiniomis rezultatams pasiekti;
- **nuostatos** apibrėžiamos kaip nusiteikimas ir požiūris, kurio laikomasi imantis veiksmų ar reaguojant į idėjas, asmenis ar situacijas.

Nepaisant to, kad bendrųjų kompetencijų sąvoka ir turinys yra patikslinami, nėra apibrėžiama konkrečiai, kokios kompetencijos patenka į bendrųjų kompetencijų sąrašą [13]:

„Tikslaus, apibrėžto kompetencijų sąrašo nėra. Netgi tarptautiniu mastu kiekviena šalis sudaro kiek kitokį bendrųjų kompetencijų sąrašą, o mokyklos jį interpretuoja ir pritaiko savo mokiniams (R. Hipkins, 2006, Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija (2005/0221(COD)). Išlaikoma tik pagrindinė idėja – padėti mokiniams išmokyti mokytis, įgyti asmeninę, socialinę, kultūrinę ir kitas kompetencijas, o kompetencijų pavadinimai ir jas sudarantys elementai – gebėjimai, nuostatos – išskiriami pagal tai, kas yra aktualu, svarbu mokiniams.“ (Ugdymo plėtros centro metodinė svetainė).

BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ TIPOLOGIZACIJA LIETUVOJE

Vis dėlto, bendrųjų **kompetencijų sukonkretinimas ir įsivardinimas yra būtinas tikslingam jų vystymui**, todėl ilgainiui Lietuvos viešajame sektoriuje buvo sukurtos ir perimtos skirtingos bendrųjų kompetencijų tipologizacijos. Toliau aptariame plačiausiai šiuo metu Lietuvoje naudojamas kompetencijų tipologizacijos sistemas.

Mokymosi visą gyvenimą kompetencijos (toliau - MVG kompetencijos) deklaruotos Europos Tarybos Dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų rekomendacijose:

- raštingumo;
- daugiakalbystės;
- matematinė, gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos;
- skaitmeninė;
- asmeninės, socialinės ir mokymosi mokytis;
- pilietiškumo;
- verslumo;
- kultūrinio sąmoningumo ir raiškos.

Kaip teigiama tyrėjos Justinos Garbauskaitės-Jakimovskos atliktoje Suteikiamų kompetencijų Lietuvoje analizėje [14], MVG kompetencijos didžia dalimi yra deklaruojamos Lietuvos švietimo sistemoje, neformaliojo ugdymo sistemose ir neformaliajame vaikų švietime. Vis dėlto, kaip pažymi tyrėja, šiose sistemose **nėra nurodoma, kokių kompetencijų ugdymas yra svarbesnis bei kurių kompetencijų ugdymui turėtų būti teikiama pirmenybė**. Toliau šiame skyriuje apžvelgsime, kaip ir kokios (MVG) kompetencijos yra deklaruojamos šiose trijose sistemose.

NEFORMALUSIS JAUNIMO UGDYMAS

Neformaliojo jaunimo ugdymo (toliau - NJU) sąvoka yra įtvirtinta Jaunimo politikos pagrindų įstatyme [15], tačiau **šių veiklų vystomos kompetencijos nėra įtvirtintos** nei šiame įstatyme, nei Lietuvos **įstatyminėje** bazėje bendrai. Kaip pastebi Garbauskaitė-Jakimovska [16]:

*„Jaunimo politikos pagrindų įstatyme suformuluotas tik **abstraktus nurodymas**, kad jaunimo neformaliojo ugdymo yra **ugdamos „asmeninės, socialinės ir edukacinės kompetencijos“**, tačiau nuorodos į **terminų apibrėžimus** kituose dokumentuose **nepateiktos**.*

Nagrinėjant konkrečių NJU sričių (t .y. darbo su jaunimu, dalyvavimo jaunimo organizacijų veikloje bei savanoriškoje veikloje) reglamentavimą atsiranda daugiau konkretumo vystomų kompetencijų įsivardinimo atžvilgiu, bet ir nenuoseklumo.

Pavyzdžiui, Jaunimo savanoriškos tarnybos programa ėmėsi iniciatyvos ir įtvirtino vystomas kompetencijas Savanorių neformaliojo būdu, jaunimo savanoriškos tarnybos metu, įgytų kompetencijų įvertinimo, įsivertinimo ir pripažinimo tvarkos apraše [17]. Programos apraše įvardinamos kompetencijos atkartoja 2006 metais išskirtas MVG kompetencijas (kurios nuo tada buvo atnaujintos):

- Mokėjimas mokytis;
- Skaitmeninis raštingumas;
- Socialinė ir pilietinė kompetencija;
- Kultūrinis sąmoningumas ir raiška;
- Iniciatyva ir verslumas;
- Matematinė kompetencija ir pagrindinės kompetencijos mokslo ir technologijų srityse;
- Bendravimas gimtąja kalba;
- Bendravimas užsienio kalbomis.

15] LR Seimas, Lietuvos Respublikos Jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 pakeitimo įstatymas (2018).

16] Garbauskaitės-Jakimovska Justina, Suteikiamų kompetencijų Lietuvoje analizė (2021).

17] Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Savanorių neformaliojo būdu, jaunimo savanoriškos tarnybos metu įgytų kompetencijų įvertinimo, įsivertinimo ir pripažinimo tvarkos aprašas (2019).

NEFORMALUSIS JAUNIMO UGDYMAS

Vis dėlto, šis reglamentavimas galioja tik Jaunimo savanoriškos tarnybos (toliau - JST) programai ir neapima kitų savanorystės iniciatyvų, kurios nepriklauso programai. Todėl nepaisant JST programos iniciatyvos, savanorystės vystomos kompetencijos nėra deklaruojamos teisės aktuose.

Taigi, Lietuvos viešajame sektoriuje nėra vientiso reglamentavimo, apimančio visas iniciatyvas patenkančias po savanorystės sąvokos skėčiu ir deklaruojančio vystomas ar siekiamas vystyti kompetencijas.

Tuomet, LR Jaunimo politikos pagrindų įstatymas nurodo, kad:

Darbas su jaunimu – veikla, skirta sąlygoms jaunam žmogui įsitraukti į asmeninę, profesinę ir visuomeninę veiklą sudaryti, jo kompetencijoms plėtoti ir ugdyti.

Nors įstatyme yra nurodoma, kad darbas su jaunimu vysto jauno žmogaus kompetencijas, nėra patikslinama - kurias. Taigi, dokumentai reglamentuojantys darbo su jaunimu formas neįvardina tiksliai, kurias kompetencijas siekiama ugdyti.

***Taigi, neformalaus jaunimo ugdymo sritis
stokoja nuoseklaus detalaus bendro
sutarimo ir kryptingos strategijos tam,
kokias konkrečiai kompetencijas siekiama
išvystyti.***

LIETUVOS ŠVIETIMO SISTEMA

Ženkli dalis mokymosi visą gyvenimą kompetencijų yra įtvirtintos Lietuvos švietimo sistemoje. Bendrosiose programose (toliau - BP) ir neformalaus vaikų švietimo programose (toliau - NVŠ) yra išskirtos tos pačios kompetencijos atitinkamai įtvirtintos Bendrujų programų atnaujinimo gairėse [18] ir Neformaliojo vaikų švietimo programų finansavimo ir administravimo tvarkos apraše [19].

Dokumentuose yra deklaruojamos šios kompetencijos:

- pažinimo;
- komunikavimo;
- kūrybiškumo;
- pilietiškumo;
- socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos;
- kultūrinė;
- skaitmeninė.

Abi švietimo sritys turi bendrą viziją tam, kokias Lietuvos vaikų ir jaunimo kompetencijas siekiama vystyti.

Taip pat, šių kompetencijų reikšmė, apibrėžimai ir turinys yra detalčiai aprašyti Bendrujų programų atnaujinimo gairėse bei projekto „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“ internetinėje svetainėje „Mokykla 2030“ [20].

18] LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Bendrujų programų atnaujinimo gairės (2019).

19] LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Neformaliojo vaikų švietimo programų finansavimo ir administravimo tvarkos aprašas (2022).

20] Mokykla 2030. Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas.

APIBENDRINIMAS

Kaip savo tyrime pastebi Garbauskaitė Jakimovska, **neformalaus jaunimo ugdymo veiklos vysto daug** ir įvairių bendrųjų **kompetencijų** (pavyzdžiui, bendruomeniškumą, pilietiškumą, santykių kūrimo ir bendravimo įgūdžius). Vis dėlto, NJU vystomos kompetencijos **nėra detalai reglamentuotos** Lietuvos įstatyminėje bazėje, todėl darome išvadą, kad **jų vystymas yra ne sisteminis, o atsitiktinis**. Plačiausiai ir detalčiausiai bendrųjų kompetencijų vystymas yra deklaruojamas Lietuvos švietimo sistemoje, kaip matoma Bendrųjų programų atnaujinimo gairėse.

Taip pat svarbu pastebėti, kad nors bendrosios kompetencijos yra dalinai deklaruotos trijose srityse (Lietuvos švietimo sistemoje, neformaliojo ugdymo sistemose, programose ir neformaliajame vaikų švietime), tai yra padaryta **nenuosekliai**. Apžvalga leido užfiksuoti tokius atvejus, kai skirtingose srityse:

- yra įvardinamos skirtingos kompetencijos;

- panašaus turinio kompetencijos yra įvardinamos skirtingais terminais;
- nėra įvardinamos vystomos kompetencijos;
- kompetencijos yra detalizuojamos ir apibrėžiamos skirtingo lygmens konkretumu.

Dėl to **skirtingoms sistemoms gali kilti iššūkių „susikalbėti“**, nors dažnu atveju jos dirba su tuo pačiu jaunuoliu.

Toliau apžvalgoje yra pateikiamos tyrimo išvados apie tai, kokių kompetencijų vystymas yra aktualiausias socialinės atskirties prevencijai, ir nagrinėjame, ar Lietuvos viešajame sektoriuje deklaruotos bendrosios kompetencijos atliepia tyrimu išgrynintą tikslinių grupių poreikį.

TYRIMO METODOLOGIJA

EKSPERTINIAI INTERVIU

Tyrimo medžiagai surinkti buvo įvykdyta **17 interviu su 20 specialistų**. Interviu metu įrašyta medžiaga buvo transkribuota, gauta informacija sukodutuota ir išanalizuota pasitelkiant kokybinę turinio analizę.

Atsižvelgiant į tai, kad skirtingų sričių specialistai žvelgia į jaunulį iš skirtingų paradigmu, atrenkant pašnekovus buvo siekiama prisotinti tyrimą duomenimis, įtraukiant kiek įmanoma daugiau įvairių perspektyvų į jaunimo ugdymą.

Todėl atrenkant pašnekovus buvo laikomasi profesinės įvairovės principo bei bent vieno iš **šių kriterijų**:

- Respondentai dirbtų ar būtų dirbę tiesioginį darbą su jaunais žmonėmis;
- Respondentams neformalusis ugdymas ar neformalusis švietimas būtų viena iš profesinio domėjimosi sričių.

Atrinkti ir kalbinti specialistai yra dirbę su skirtingo profilio jaunimu: tiek geografinė prasme (didieji miestai, miestai, kaimai, regionai), tiek socioekonominė prasme (pasiturintys, mažiau galimybių turintys), tiek socialinių įgūdžių prasme (stokojantys ir „motyvuoti“).

Prieš pradedant pokalbį, kiekvienas pašnekovas buvo informuotas apie projekto tikslą – išsigininti, kokios kompetencijos yra reikalingiausios, kad jaunuolis būtų nepriklausomas ir įgalintas sėkmingai naviguoti įvairias situacijas ir sistemas (pvz.: švietimo sistemą, darbo rinką).

Sąrašą su dalyvavusiais ekspertais, jų darbovietėmis bei trumpu ekspertų apibūdinimu pateikiame abėcėlės tvarka.

SPECIALISTŲ SĄRAŠAS

1. **Augustė Baltrūnaitė.** „Renkuosi mokytį“ dalyvė, socialinio emocinio ugdymo mokytoja Plungės raj. Žemaičių Kalvarijos Motiejaus Valančiaus gimnazijoje, neformalaus ugdymo praktinė vaikų ir jaunimo stovykloje „Lietuvos Atgaja“.
2. **Doc. Dr. Jolita Buzaitytė – Kašalynienė.** Mokslininkė, tyrėja Vilniaus universitete. Daugelį metų yra įsitraukusi į „Lietuvos skautijos“ veiklą. Universitete dėsto Neformaliojo ugdymo ir Darbo su jaunimu kursus. Priklauso Jaunimo reikalų tyrėjų tinklui.
3. **Justina Garbauskaitė – Jakimovska.** Tyrėja, dėstytoja Vilniaus universitete, priklauso Lietuvos jaunimo darbuotojų asociacijai. Šiuo metu dėsto universitete apie neformalųjį ugdymą, vykdo konsultacijas šia tema bei priklauso Jaunimo reikalų tyrėjų tinklui.
4. **Lina Gedmintienė.** J. Valančiūno paramos fondo direktorė, paauglių dienos namų „Išvien“ vadovė. Savo veiklą su jaunimu ir dėl jaunimo pradėjo "Gelbėkit vaikus" organizacijoje, pirmųjų paauglių dienos namų įkūrėja Lietuvoje, aktyviai prisidedanti prie paauglių ugdymo bei užimtumo.
5. **Laurynas Gerikas.** Administracijos komandos vadovas „Inovacijų slėnyje“. Koordinuoja ir skleidžia žinią visuomenei apie būtinybę ugdyti jaunuolių bendruosius ir darbo įgūdžius.
6. **Akvilė Jakimavičienė.** Palydėjimo paslaugos koordinatorė „Maltos ordino pagalbos tarnyboje“. Vykdo tiesioginį darbą su jaunuoliais iš socialinėje rizikoje esančių šeimų arba turinčių patirties globoje.
7. **Nerijus Kriaučiūnas.** Lietuvos neformaliojo ugdymo asociacijos narys, neformalaus ugdymo praktikas, įmonės „Badgecraft“ vadovas.

SPECIALISTŲ SĄRAŠAS

8. **Kasparas Laureckis.** Darbo su jaunimu gatvėje ir Paauglių klubo programų vadovas organizacijoje „Vilnius Social Club“. Darbe su jaunimu yra visą savo profesinį gyvenimą. Savanoriauja savipagalbos grupėse, nuo 2012 metų praktikuoja darbo su jaunimu gatvėje metodą.

9. **Donatas Nagumanovas.** Socialinis darbuotojas ir Vilniaus Arkivyskupijos „Caritas“ Alternatyvaus mokymosi centro jaunimui vadovas. Tiesiogiai dirba su jaunuoliais ateinančiais į atvirą jaunimo erdvę bei gaunančiais palydėjimo paslaugą.

10. **Guoda Pakarklytė.** „Maltos ordino pagalbos tarnybos“ paauglių dienos namų vadovė. Turi darbo patirties su socialinės rizikos veiksnius patiriančiomis šeimomis ir yra dirbusi vaikų dienos centre.

11. **Žavinta Pašiulevičė.** Socialinė darbuotoja, turinti ilgametės patirties nevyriausybiname ir biudžetiniame sektoriuje, dirbant su socialinę atskirtį patiriančiais jaunais žmonėmis ir suaugusiais. Komunikacijos specialistė, šiuo metu einanti direktorės pavaduotojos pareigas Vilniaus atvirame jaunimo centre „Mes“.

12. **Monika Petkevičienė.** Psichologė Vilniaus Senvagės gimnazijoje, programos „Renkuosi mokytis“ alumnė.

13. **Agnė Prokopaitė.** Paskutinius ketverius metus įgyvendina „Įgūdžių laboratorijos“ programą „Inovacijų slėnyje“. Darbu su jaunimu užsiima penkiolika metų.

14. **Ramunė Rinkūnienė.** Projekto „Judam“ veiklų koordinatore Jaunimo reikalų agentūroje. Jaunimo politikos įgyvendinime dalyvauja beveik trisdešimt metų. Turi darbo patirties nevyriausybiniuose organizacijose, bendrojo ugdymo įstaigose, vaikų globos namuose.

SPECIALISTŲ SĄRAŠAS

15. **Lina Ruzgienė.** Palydėjimo paslaugos koordinatore „Maltos ordino pagalbos tarnyboje“. Turi trisdešimties metų patirties darbe vaikų globos namuose.

16. **Daiva Šilienė.** Karjeros konsultantė, lektorė ("Spotiself"), Lietuvos karjeros specialistų asociacijos bendrąjūrėja ir narė. Profesiniame orientavime dirba daugiau nei dvylika metų, karjeros konsultacijas teikia ir vaikams, augantiems SOS vaikų kaimuose.

17. **Gytis Valatka.** „Terapinio ūkio“ darbuotojas, socialinis pedagogas, „Renkuosi mokytį“ alumnas, patyriminių žygių jaunimui organizatorius.

18. **Deimantė Venckutė – Kuprelienė.** Buvusi atvirojo jaunimo centro Gargžduose vadovė, mobiliojo darbo su jaunimu pradininkė ir vykdytoja Klaipėdos rajone.

19. **Gitana Viganauskienė.** Neformalaus vaikų švietimo praktikė, šiuo metu kuruoja neformaliojo vaikų švietimo stebėseną Lietuvoje, laikinai eina direktorės pareigas Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centre.

20. **Audronė Zdanevičienė.** „Minded VDU“ projektų vadovė, etikos mokytoja bei mokinių tarybos koordinatore Stakliškių gimnazijoje, „Renkuosi mokytį“ programos alumnė.

TYRIMO REZULTATAI

Šiame skyriuje pristatome ekspertinių interviu metu surinktų duomenų analizės rezultatus. Nors kalbinti specialistai dirba su skirtingo profilio jaunimu, analizė išryškino tam tikras jaunimo poreikių, problematikos ir siūlytinių praktikų tendencijas. Pagrindines tyrimo įžvalgas pristatome keturiuose poskyriuose žemiau.

Jaunimo poreikiai ir problematika

Pokalbių metu, paprašius apibūdinti jaunuolio, su kuriuo ekspertai yra dirbę, profilį, poreikius ir problematiką, dažnu atveju buvo atsakyta, kad **jaunuoliai yra labai skirtingi ir sunku įvardinti bendras aktualias charakteristikas**. Nepaisant to, analizuojant ekspertų interviu pavyko išgryninti kelias **reikšmingas tendencijas**.

Pirmoji tendencija, tai bendrųjų kompetencijų trūkumo problemos pripažinimas. Specialistai atpažįsta, kad **jaunuoliai**, su kuriais jie dirba, **stokoja bendrųjų kompetencijų**. Respondentai atkreipia dėmesį į tai, kad šios spragos ilgainiui gali tapti kliūtimi pilnavertiško, savarankiško gyvenimo kūrimui, gali trukdyti asmenybės raidai. Pasak specialistų, laikui bėgant net nedidelės **spragos gali turėti vis didesnių neigiamų pasekmių ir akumuliuotis į socialiai pažeidžiamą padėtį**.

„Nebuvo sureaguota į kažkokią krizinę situaciją jam dar būnant jaunu žmogumi ir tada pradėjo viskas byrėti, byrėti, byrėti. <...> ir kol jis dar buvo jaunas, jam buvo galima padėti sustabdyti kažkokius dalykus, kurie potencialiai galėtų įvykti.“ (D. Nagumanovas)

*„[Kai tu] negali parodyti tų sėkmingų rezultatų švietimo sistemoje, tada tu atsirandi paraštėse, tu negauni adekvačios mokymosi pagalbos <...> **metai po metų tavo sunkumas aštrėja, aštrėja ir tu stumiesi į sistemos paraštes kol galiausiai tu esi ant ribos arba jau iškritęs.**“ (K. Laureckis)*

REZULTATAI I

Jaunimo poreikiai ir problematika

Vis dėlto, kompetencijų **spragų problema nėra vienalytė**. Interviu su specialistais parodė, kad bendrųjų kompetencijų trūkumo problema pasireiškia dvejose skirtingose jaunuolių grupėse dėl dviejų skirtingų priežasčių. Šių dviejų grupių (toliau - tikslinės grupės) poreikiai ir problematika yra skirtingos, todėl ir jų spragų užpildymas reikalauja skirtingų strategijų:

1

Mažiau galimybių turintis jaunimas - jaunimas, neturintis tokių pat sąlygų kaip bendraamžiai savo kompetencijoms ir veikloms plėtoti, nes gyvena nepalankiomis sąlygomis ar patiria socialinių, ekonominių, išsilavinimo, kultūrinių, geografinių sunkumų, turi negalią ir (ar) sveikatos problemų. Ši grupė yra apibrėžiama per mažesnę prieigą prie galimybių, nes yra atpažįstama, kad prieiga turi įtaką asmens savybėms ir gyvenimo trajektorijai [21].

2

Socialinėje atskirtyje ar jos rizikoje esantis jaunimas yra apibrėžiamas per nedalyvavimą ekonominiame, socialiniame ir politiniame gyvenime. Vis dėlto, neturint duomenų apie dalyvavimo rodiklius, šios grupės jaunimas gali būti identifikuotas per neaktyvumą [22].

21] LR Seimas, Lietuvos Respublikos Jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 pakeitimo įstatymas (2018)

22] Ten pat. Neaktyvus jaunas žmogus – nesimokantis, nestudijuojantis, nedirbantis pagal darbo sutartį ar savarankiškai, neturintis kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių, nevykdantis neatlygintinio užimtumo veiklos, neieškantis darbo jaunas žmogus.

REZULTATAI I

Jaunimo poreikiai ir problematika

Pirmuoju atveju asmuo nepasižymi asocialiu elgesiu, neturi elgesio sutrikimų, sugeba išbūti švietimo sistemoje ar darbo rinkoje, tačiau dėl savo gyvenamosios vietos ir/ar socialinės padėties turi mažiau galimybių išsivystyti bendrąsias kompetencijas, taigi gali neišpildyti savo asmeninio potencialo, kuris pasireikštų palankesnėmis aplinkybėmis.

Tyrimai rodo, kad kaimo mokiniai iš tikrųjų pralenktų mokinius mieste, jei tiek mokinių, tiek jų mokyklų socialinis ir ekonominis profilis būtų vienodi [23]. Šios grupės atveju, sėkmingai socialinės atskirties prevencijai nėra reikalinga drastiška atvejo intervencija, užtenka suteikti sąlygas kompetencijų spragų užpildymui. Tai galima įgyvendinti **užtikrinant prieigą prie bendrąsias kompetencijas vystančių veiklų**. Taigi, pagrindinė **socialinės atskirties prevencijos strategija šios tikslinės grupės atžvilgiu** - tai prieigos užtikrinimas.

Antruoju atveju, kuomet jaunimas nepritampa švietimo sistemoje ir/ar darbo rinkoje, nesugeba jose išlikti ir sėkmingai naviguoti po jas, neužtenka tik užtikrinti prieigos prie bendrąsias kompetencijas vystančių veiklų. Šios tikslinės grupės kompetencijų spragos yra nulemtos ne (tik) prieigos neturėjimo, bet (ati)tinkamų sąlygų neužtikrinimo.

Šios jaunimo grupės problematika yra apibrėžiama per nepritapimą prie tokių reikšmingų sistemų kaip švietimo sistema, darbo rinka, todėl jiems aktuali socialinės atskirties prevencijos strategija remiasi ugdymo alternatyvos užtikrinimu. **Alternatyvos**, kuri iš dalies kompensuoja netinkančią švietimo sistemą, užpildo šiai grupei tinkamo ugdymo vakuumą, **užtikrinant sėkmingam šios grupės ugdymui būtinas sąlygas** (aptariamąs 6.3 skyriuje). Svarbu užtikrinti, kad **net iškritus iš ar nepritapus** prie švietimo sistemos, jaunuolio bendrųjų **kompetencijų vystymas nenutrūktų**, nes šių kompetencijų įgijimas turi didelę įtaką tolimesnės gyvenimo trajektorijos klostymuisi.

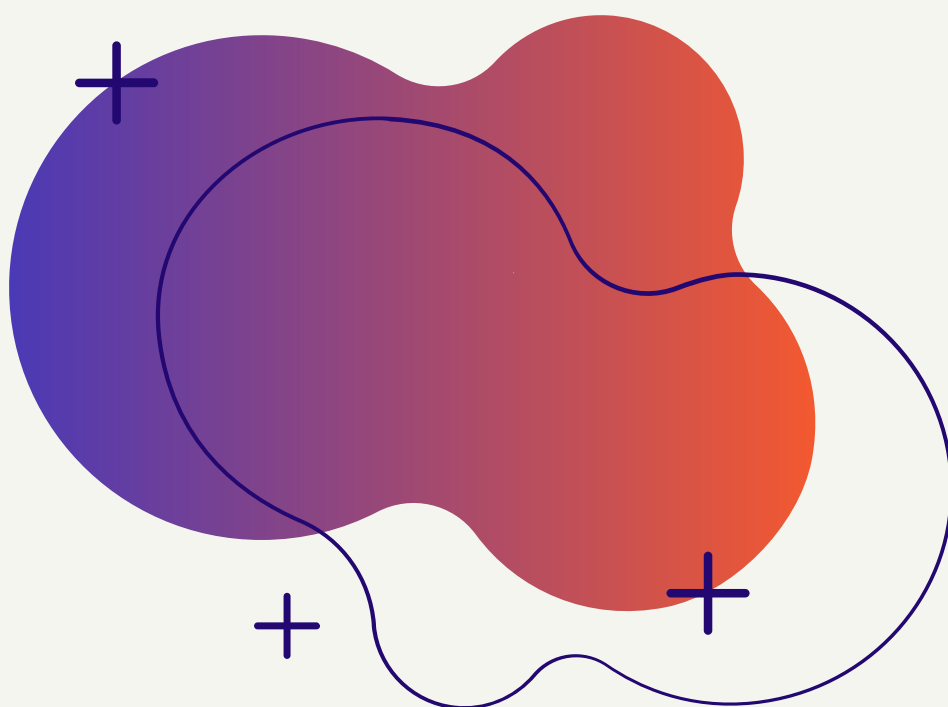
23] Europos Komisija, Rekomendacijos dėl Lietuvos 2022 metų nacionalinės reformų programos ir pateikia nuomonę dėl 2022 metų Lietuvos stabilumo programos (2022)

REZULTATAI II

Kurios kompetencijos yra aktualios ir prioritetingos tikslinėms grupėms?

Antrasis tyrimo rezultatas - tai ekspertinių interviu pagalba išgrynintos kompetencijos, kurias specialistai įvardina kaip svarbiausias savarankiško ir įgalinto jaunuolio ugdymui.

Šiame skyriuje pristatome 16 išgrynintų prioritetinių bendrųjų kompetencijų socialinės atskirties prevencijai, kurios buvo suorganizuotos į tris kategorijas: emocinių, asmeninės vadybos ir socialinių kompetencijų kategorijas.

REZULTATAI II

Kurios kompetencijos yra aktualios ir prioritetinės tikslinėms grupėms?

Emocinių kompetencijų kategorija

Emocinės kompetencijos apima įgūdžius, žinias ir nuostatas, kurios reikalingos adekvačiam, saugiam, sveikam ir produktyviam asmens santykiui su savimi ir jį supančia aplinka. Į šią kategoriją patenka šios kompetencijos:

Emocinio raštingumo. Tai gebėjimas suprasti savo jausmus, iš jų kylančias mintis ir elgesio priežastis. Taip pat gebėjimas atpažinti ir daryti įtaką aplinkinių emocijoms pasitelkiant jausmų reguliavimo žinias ir įžvalgas.

Savęs pažinimo. Tai asmens gebėjimas objektyviai save įsivertinti ir pasilyginti su kitais, įsivardinti savo įgūdžius, stipriąsias ir silpnąsias puses bei pasitelkti turimas žinias silpnybių tobulinimui.

Savitvados. Tai gebėjimas išlaikyti psichinę pusiausvyrą emociškai nepalankiomis aplinkybėmis. Reiškiasi gebėjimu tvardyti savo jausmus, teigiamas arba neigiamas emocijas, nuslopinti impulsyvias paskatas, ūmias reakcijas, netinkančias susidariusiai situacijai arba galinčias turėti nepageidaujamų padarinių.

Pasitikėjimo savimi. Tai gebėjimas veikti remiantis teigiamu požiūriu į save, priimti savo gebėjimus bei sprendimus ir pasitikėti jais.

Emocinio atsparumo. Tai gebėjimas pozityviai prisitaikyti sunkiose situacijose, susidoroti su stresu ir iššūkiais bei mentaliai atsigauti nuo ištikusių nelaimių, išlaikyti viltingą ir optimistišką mąstymą, net ir tada, kai situacijos klostosi ne taip, kaip planuota.

Reflektavimo. Tai asmens gebėjimas apmąstyti savo veiksmus tam, kad kritiškai įvertintų savo ar kitų elgesį, įsivardintų tobulėjimo galimybes, jas pasibandytų praktiškai ir kartojant reflektavimo ciklą įsitrauktų į nuolatinio mokymosi ir prisitaikymo procesą.

REZULTATAI II

Kurios kompetencijos yra aktualios ir prioritetinės tikslinėms grupėms?

Asmeninės vadybos kompetencijų kategorija

Asmeninės vadybos (angl. *self-management*) kompetencijos apima įgūdžius, žinias ir nuostatas, kurie yra reikalingi efektyviam asmeninių resursų panaudojimui siekiant užtikrinti asmeninį gerbūvį. Į šią kategoriją patenka šios kompetencijos:

Tikslų išsikėlimo ir planavimo. Tai gebėjimas identifikuoti, ką asmuo nori pasiekti, išsikelti ilgalaikius tikslus bei įvardinti ir organizuoti prioritetine tvarka trumpalaikes užduotis, kurių įgyvendinimas yra būtinas tikslų pasiekimui. Tai gebėjimas įvertinti veiksmus ir resursus, kurie yra reikalingi šių tikslų pasiekimui.

Sprendimų priėmimo. Tai gebėjimas identifikuoti, kokį sprendimą reikia priimti, tai yra: surinkti sprendimo priėmimui reikalingą informaciją, nustatyti egzistuojančias aktualias alternatyvas, gebėti įvertinti jas bei numatyti sprendimo pasekmes, palyginti ir pasirinkti tinkamiausią iš alternatyvų.

Laiko planavimo. Tai gebėjimas efektyviai organizuoti ir kontroliuoti savo laiką. Tai darbų planavimas pasitelkiant žinias apie tai, kiek laiko užtrunka įgyvendinti užduotį, kiek papildomai laiko prireiktų, jeigu užduoties vykdymas nesiklostytų kaip tikėtasi, vėlavimo rizikos įsivertinimas ir atitinkamas apsidraudimas. Vykdam darbus - tai pažangos sekimas ir prireikus - planų koregavimas.

Komunikavimo. Tai gebėjimas artikuliuoti mintis ir efektyviai reikšti idėjas naudojant žodžius ir neverbalinius bendravimo įgūdžius. Į šią kompetenciją patenka gebėjimas atpažinti, kada dera bendrauti, bendravimo tikslų nustatymas, tinkamiausių ir efektyviausių komunikacijos priemonių pasirinkimas, galimų komunikacijos nesusipratimų nustatymas ir valdymas.

REZULTATAI II

Kurios kompetencijos yra aktualios ir prioritetinės tikslinėms grupėms?

Asmeninės vadybos kompetencijų kategorija

Bendradarbiavimo ir darbo komandoje.

Tai gebėjimas bendradarbiauti įvairiose komandose ir darbo grupėse siekiant bendrų tikslų. Tai apima norą ir gebėjimą suprasti ir veiksmingai reaguoti į kitus žmones iš skirtingų kontekstų ir skirtingų pažiūrų.

Saviugdos. Tai gebėjimas atpažinti ir prisiimti atsakomybę už savo savybių ugdymą. Kompetencija apima nusiteikimą, kad asmeninis augimas yra įmanomas, kad išlipimas iš komforto zonos yra svarbus, kad dedant pastangas įgūdžiai gerėja, o iššūkiai ir „nesėkmės“ matomi, kaip laikini, bet būtini mokymosi proceso elementai. Gebėjimas įsivardinti savybes, kurias nori patobulinti, tam noriai priimti iššūkius ir matyti grįžtamąjį ryšį kaip informacijos šaltinį ir galimybę mokytis, o kitų sėkmę, kaip įkvėpimo šaltinį.

Rizikų valdymo. Tai gebėjimas objektyviai ir realistiškai įvertinti situaciją, savo gebėjimus ir rizikas bei priimti atitinkamus sprendimus. Tai subalansuoto požiūrio į save turėjimas, kuomet asmuo didžiuojasi savo sugebėjimais, bet jų nepervertina bei pripažįsta trūkumus. Taip optimizuojant elgesį tarp išėjimo iš komforto zonos, bet neįsitraukiant į rizikingą elgesį.

Atsakomybės. Tai gebėjimas atpažinti, pripažinti ir prisiimti atsakomybę už savo pasirinkimus, veiksmus ir rezultatus, prie kurių pastarieji privedė. Gebėjimas vykdyti įsipareigojimus sau ir kitiems bei savarankiškumas imantis iniciatyvos formuoti savo tolimesnio gyvenimo trajektoriją.

REZULTATAI II

Kurios kompetencijos yra aktualios ir prioritetinės tikslinėms grupėms?

Socialinių kompetencijų kategorija

Socialinės kompetencijos apima įgūdžius, žinias ir nuostatas, kurie yra reikalingi socialiniam sąmoningumui ir tarpusavio santykių kūrimui.

Į šią kategoriją patenka šios kompetencijos:

- **Konfliktų sprendimo.** Tai gebėjimas valdyti ir spręsti tarpasmeninius konfliktus, tarpininkauti ginčuose ir pasiekti sutarimą, nesiimant fizinio, emocinio ar psichologinio smurto taktikų.
- **Bendravimo.** Tai gebėjimas užmegzti prasmingą interakciją, pokalbį, inicijuoti ir palaikyti santykius su kitais. Gebėjimas veiksmingai komunikuoti, išklaudyti ir palaikyti kitus. Tam reikalingas socialinių taisyklių supratimas: gebėjimas suprasti kito požiūrį, įsisavinti, atsiminti ir reikšti idėjas kitiems, gebėjimas valdyti emocijas, suderinti „energiją“ arba emocijų lygį su socialine situacija.

REZULTATAI III

VIEŠAJAME SEKTORIUJE DEKLARUOJAMŲ BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ NEPAKANKAMUMAS SOCIALINĖS ATSKIRTIES PREVENCIJAI

Įsivardinus, kurios kompetencijos yra aktualiausios tikslinėms grupėms, verta pažiūrėti, kaip jos yra atliepiamos Lietuvos įstatyminėje bazėje. Bendrųjų kompetencijų tipologizacijų apžvalga (žr. 3 skyrius) atskleidė, kad detaliausiai bendrosios kompetencijos yra deklaruojamos Bendrosiose programose ir Savanorių neformaliuoju būdu, jaunimo savanoriškos tarnybos metu, įgytų kompetencijų įvertinimo, įsivertinimo ir pripažinimo tvarkos apraše (toliau - savanorystės tvarkos aprašas).

Taigi, šiame skyriuje nagrinėjame būtent šias kompetencijų sistemas, tai yra:

palyginame jų turinį su tyrimo identifikuotomis prioritetinėmis kompetencijomis ir **pasidaliname** įžvalgomis, **kodėl šiuo metu Lietuvoje deklaruojamų kompetencijų sistemos nėra optimalus variantas socialinės atskirties prevencijai.**

REZULTATAI III

VIEŠAJAME SEKTORIUJE DEKLARUOJAMŲ BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ NEPAKANKAMUMAS SOCIALINĖS ATSKIRTIES PREVENCIJAI

Visų pirma, svarbu pastebėti, kad tyrimo metu identifiкуotos prioritetinės kompetencijos didžiąja dalimi persidengia su socialine, emocine ir sveikos gyvensenos (toliau - SESG) kompetencija, kuri yra įtvirtinta bendrojo ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo programose bei detalai aprašyta nacionalinės švietimo agentūros vykdomo projekto „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“ internetinėje svetainėje Mokykla 2030 [24]:

“Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija – tai asmens savimonė ir savitvarda, socialinis sąmoningumas, tarpusavio santykių kūrimo gebėjimai, atsakingas sprendimų priėmimas ir asmens rūpinimasis fizine ir psichine sveikata.

Savimonė ir savitvarkos įgūdžiai:

- Atpažįsta, įvardija emocijas, elgesį ir vertybes.
- Atpažįsta asmenines savybes ir išorinę pagalbą.
- Siekia asmeninių ir akademinių tikslų.

Empatiškumas, socialinis sąmoningumas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas:

- Atpažįsta kitų emocijas ir jas atliepia.
- Atpažįsta individualius ir grupės panašumus ir skirtumus.
- Naudojasi bendravimo įgūdžiais veiksmingai komunikuoiant.
- Geba konstruktyviai užkirsti kelią, valdyti ir spręsti tarpasmeninius konfliktus.

Atsakingas sprendimų priėmimas ir elgesys vertinant pasekmes:

- Priima sprendimus atsižvelgiant į saugumo, etinius ir visuomeninius veiksnus.
- Kasdienėse akademinėse ir socialinėse situacijose taiko atsakingų sprendimų priėmimo įgūdžius.
- Prisideda kuriant šeimos, mokyklos ir bendruomenės gerovę.

Rūpinimasis sveikata:

- Vertina sveikatą kaip vieną iš esminių vertybių, lemiančių asmens ir visuomenės gerovę bei gyvenimo kokybę.
- Rūpinasi sveikata pasitelkus fizinį aktyvumą.
- Supranta sveikos mitybos svarbą sveikatai ir renkasi sveikatai palankius maisto produktus.”

REZULTATAI III

VIEŠAJAME SEKTORIUJE DEKLARUOJAMŲ BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ NEPAKANKAMUMAS SOCIALINĖS ATSKIRTIES PREVENCIJAI

Vis dėlto, nagrinėjant **SESG kompetencijos** turinį ir lyginant jį su specialistų įvardintomis kompetencijomis, tampa akivaizdu, kad **į ją yra sudėta daug skirtingų kompetencijų**, kurios ne tik reikalauja skirtingų atitinkamų žinių, nuostatų ir įgūdžių, bet ir atliepia skirtingus poreikius ir problemas. Suteikiamų kompetencijų Lietuvoje analizėje (2021) tyrėja J. Garbauskaitė-Jakimovska atkreipia dėmesį į tokio pobūdžio **kompetencijų platumo ir įvairovės problematiškumą**, pabrėždama, kad praktikoje tai nesuteikia gairių veiklų prioritetizavimui [25]. Toks SESG kompetencijos **platumas kelia iššūkį siekiant pritaikyti šį modelį praktikoje**, siekiant prioritetine tvarka organizuoti veiklas ir naudotis kompetencijų sistema kaip kryptingomis gairėmis ugdymui.

Savanorystės tvarkos aprašo atveju, artimiausios šio tyrimo identifikuotoms kompetencijoms yra socialinė, mokėjimo mokytis, iniciatyvos ir verslumo, bendravimo gimtąja kalba kompetencijos. Taigi, **JST kompetencijos dalinai atliepia** tikslinių grupių poreikį, bet **nepadengia visų ekspertų įvardintų** (pavyzdžiui, rizikų valdymo, emocinio raštingumo, konfliktų sprendimo kompetencijų) **kompetencijų**.

Taip pat, palyginus su SESG kompetencija, JST kompetencijos yra detaliau išskaidytos į konkretesnes kategorijas, tačiau ne taip detaliai, kaip jas įvardina ekspertai. Todėl panašu, kad savanorystės tvarkos apraše pateikta kompetencijų tipologizacija tik dalinai atliepia kompetencijų abstraktumo ir platumo problematiką.

25] Garbauskaitės-Jakimovska Justina, Suteikiamų kompetencijų Lietuvoje analizė (2021).

Kitos kompetencijos deklaruotos bendrosiose programose ir savanorystės tvarkos apraše (pvz.: inžinerijos, matematinė, daugiakalbystė, kūrybinė, skaitmeninė, pilietiškumo) yra specialistų matomos kaip **svarbios, tačiau ne prioritetinės tikslinėms grupėms**. Jos orientuotos į bendrąją populiaciją, o ne tikslinių grupių poreikius, todėl laikome jas perteklinėmis.

Peržvelgus šias kompetencijų tipologizacijas ir palyginus jas su tikslinių grupių poreikiais ir problematika įsivardinome, kad:

šiuo metu Lietuvoje naudojamos kompetencijų tipologizacijos ir/ar jų reglamentavimas nėra tinkamas tikslingam naudojimui siekiant socialinės atskirties prevencijos.

Tai nereiškia, kad šias kompetencijų tipologizacijas laikome netinkamomis ugdymui savaime, tiesiog jos neatitinka socialinės atskirties prevencijos tikslų ir problematikos pobūdžio. O specialistų identifikuotos socialinę atskirtį mažinančios kompetencijos atliepia šiuos poreikius. Tiksliau, tyrimu išskirtos kompetencijos yra:

- aktualios, nes atliepia tikslinių grupių poreikius ir problematiką;
- prioritetinės, nes neįtraukia rečiau ekspertų minimų kompetencijų;
- suorganizuotos taip, kad praktiškai naudojant gaires būtų galima atskirai įvardinti ir įsivertinti, kokia/ios kompetencija/os yra vystomos konkrečių veiklų atveju.

REZULTATAI IV

NEFORMALIAUS VAIKŲ ŠVIETIMO IR NEFORMALIAUS JAUNIMO UGDYMO PRIVALUMAI VYSTANT BENDRĄSIAS KOMPETENCIJAS

Kaip aptarėme ankstesniame skyriuje, didžioji dalis tyrimu išskirtų prioritetinių bendrųjų kompetencijų yra vienu ar kitu formatu deklaruojamos Lietuvos įstatyminėje bazėje, didžiąja dalimi - atnaujintose bendrosiose programose,

LR švietimo įstatyme įtvirtintas lygių galimybių principas deklaruoja, kad [26]:

„švietimo sistema yra socialiai teisinga, ji užtikrina asmens teisių įgyvendinimą, kiekvienam asmeniui ji laiduoja švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo bei pirmosios kvalifikacijos įgijimą ir sudaro sąlygas tobulinti turimą kvalifikaciją ar įgyti naują.“

Vis dėlto tyrimas parodė, kad jaunimo ugdymo specialistai atpažįsta tendenciją, kuomet **bendrųjų kompetencijų spragas dažnu atveju išsivysto mažiau galimybių turintys jaunuoliai ir socialinėje atskirtyje ar jos rizikoje esantys jaunuoliai**. Tai sufleruoja, kad **lygių galimybių principas nėra visada užtvirtinamas švietimo sistemoje**.

Žinant, kad:

(1) dalyvavimas švietimo procese yra privalomas asmenims iki 16 metų ir

(2) bendrosios programos yra deklaravusios bendrųjų kompetencijų vystymą, (3) tačiau specialistai pastebi tendencijas, kuomet žemesnio socioekonominio sluoksnio jaunuoliai išsivysto kompetencijų spragas, peršasi dvi galimos to priežastys. **Arba mokyklose nėra pakankamai efektyviai vystomos šios kompetencijos** (taigi, jaunuoliai neturi prieigos prie veiklų sėkmingai vystančių bendrąsias kompetencijas), arba tai, **kaip jų yra mokoma, tinka ne visiems jaunuoliams**.

Pirmuoju atveju svarbu didinti prieinamumą prie bendrąsias kompetencijas vystančių veiklų mažiau galimybių turinčiam jaunimui. Antruoju - sukurti ugdymo alternatyvą užtikrinant tinkamas sąlygas, kurios yra orientuotos į švietimo sistemoje ar darbo rinkoje nepritampantį jaunuolį, t. y. socialinėje atskirtyje ar jos rizikoje esantį jaunuolį.

REZULTATAI IV

NEFORMALIAUS VAIKŲ ŠVIETIMO IR NEFORMALIAUS JAUNIMO UGDYMO PRIVALUMAI VYSTANT BENDRĄSIAS KOMPETENCIJAS

Interviu su specialistais atskleidė aspektus, kuriais **neformalaus vaikų švietimo (NVŠ) ir neformalaus jaunimo ugdymo (NJU) veiklos gali atliepti socialinėje atskirtyje ar jos rizikoje esančio jaunuolio poreikius ir užtikrinti palankią terpę bendrųjų kompetencijų vystymui.** Šiame skyriuje pristatome paskutinį tyrimo rezultatą - aptariame du aspektus, kuriais NVŠ ir NJU veiklos gali papildyti bendrąsias programas siekiant užpildyti tikslinių grupių bendrųjų kompetencijų spragas.

Alternatyvi erdvė

Dabartinė bendrųjų kompetencijų vystymo strategija yra paremta jaunuolio sėkmingu dalyvavimu formalioje švietimo sistemoje. Bendrųjų programų atnaujinimo gairėse nurodoma, kad „kompetencijos ugdomos dalyko turiniu“ - tai žymi, kad kompetencijų ugdymas formalioje švietimo sistemoje yra artimai susijęs su dalyko mokymusi.

Taigi, jei jaunuoliui nesiseka mokytis dalyko, tai tampa kliūtimi ir kompetencijų vystymuisi. Tai prisideda prie ydingo rato, kuomet neišsivysčius tam tikrų kompetencijų (pvz.: laiko planavimo, tikslų išsikėlimo, atsakomybės, asmeninio tobulėjimo), darosi eksponentiškai sunkiau toliau mokytis ir dalykų turinio.

Specialistai akcentuoja, kad galimybė ugdyti savo kompetencijas jaunuoliams, kuriems nepavyksta ar yra sunku naviguoti po formalią švietimo sistemą, yra itin svarbi.

Būtent dėl šių priežasčių neformalaus vaikų švietimo ir neformalaus jaunimo ugdymo veiklos atlieka svarbų vaidmenį ugdant tikslinių grupių kompetencijas, nes siūlo alternatyvią ugdymosi erdvę formaliai švietimo sistemai.

Galiausiai, NVŠ ir NJU veiklos užtikrina galimybę, kad kompetencijų ugdymas nenutrūktų tiems, kurie iškrenta iš formalios švietimo sistemos - t. y. tiems, kuriems labiausiai reikia ugdymo paramos.

Adaptavimas

Neformaliojo ugdymo vykdomų veiklų lankstumas yra svarbi sąlyga (kai kuriais atvejais būtina) bendrųjų kompetencijų ugdymo procese. Tai suteikia galimybę veiklai ne tik prisitaikyti prie jaunuolių esamų poreikių (trūkstamų kompetencijų identifikavimo ir įvardijimo; turimos patirties ir esamos situacijos įtakos supratimo), bet ir ugdomąją veiklą koreguoti siekiant tą poreikį užpildyti. Tokiu būdu pritaikant ugdymą prie jaunuolių, o ne jaunuolius prie ugdymo.

REZULTATAI IV

NEFORMALIAUS VAIKŲ ŠVIETIMO IR NEFORMALIAUS JAUNIMO UGDYMO PRIVALUMAI VYSTANT BENDRĄSIAS KOMPETENCIJAS

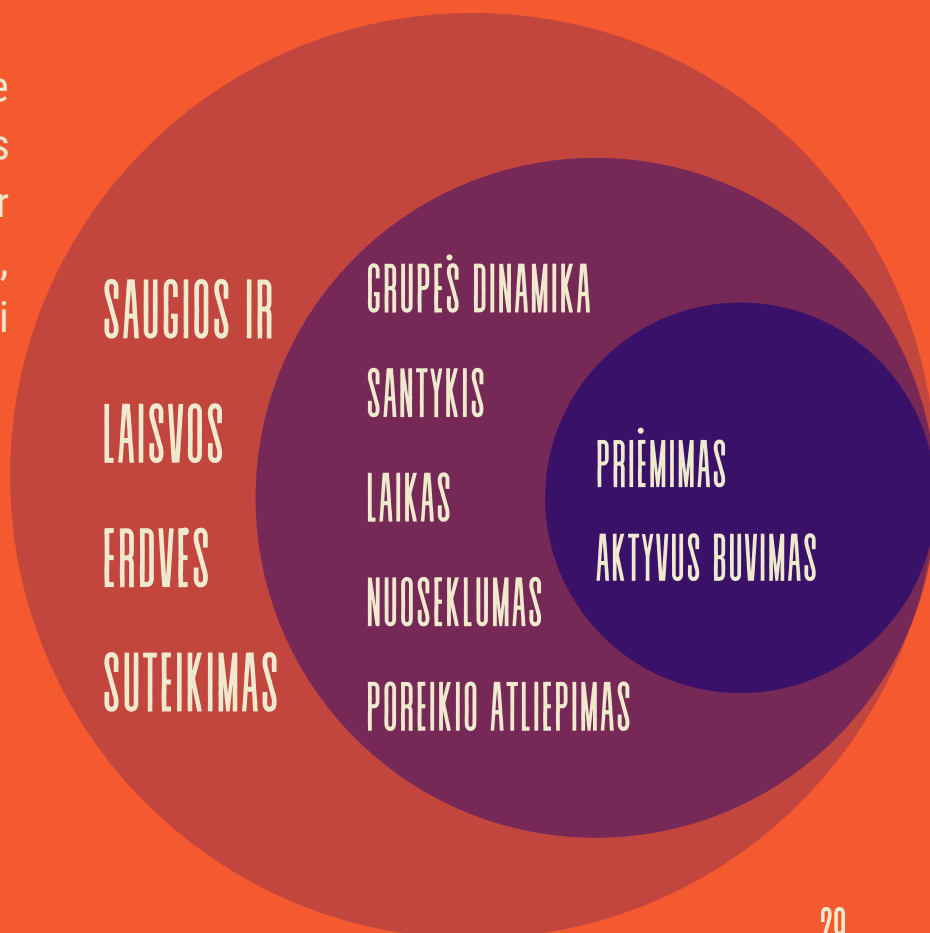
Tinkamos sąlygos

Interviu rezultatai rodo, kad jaunimo ugdymo specialistai akcentuoja ne tik tai, kokios kompetencijos yra vystomos, bet ir kokiomis aplinkybėmis ir sąlygomis tos kompetencijos yra vystomos. Dirbant su socialinėje atskirtyje ar jos rizikoje esančiais jaunuoliais, kuriems sunku išsilaikyti bendrojo ugdymo sistemoje ar darbo rinkoje, tinkamos sąlygos yra matomos kaip lemiantis faktorius tam, ar jaunuolio ugdymas bus rezultatyvus, rodys progresą.

Remiantis ekspertų išsakyta nuomone, šiame skyriuje pristatome sąlygas, turinčias įtakos bendrųjų kompetencijų ugdymui per neformaliojo švietimo bei ugdymo veiklas.

Šios sąlygos pasireiškia trijuose lygmenyse. Visų pirma, tinkamos sąlygos prilygsta saugios ir laisvos erdvės suteikimui. Tam, kad tokia erdvė galėtų būti sukurta, reikalingi šie elementai:

- tinkama grupės dinamika;
- laikas;
- nuoseklumas;
- poreikio atliepimas;
- santykis (susideda iš priėmimo ir aktyvaus buvimo kartu su jaunuoliu).

REZULTATAI IV

NEFORMALIAUS VAIKŲ ŠVIETIMO IR NEFORMALIAUS JAUNIMO UGDYMO PRIVALUMAI VYSTANT BENDRĄSIAS KOMPETENCIJAS

Saugios ir laisvos erdvės sukūrimas – sąlyga, kuri buvo minėta, kaip viena iš svarbiausių sudedamųjų dalių, siekiant ugdyti jauno žmogaus kompetencijas. Visų pirma, erdvės laisvumas siejamas su atmosfera ir bendravimo kultūra, kurioje jaunuolis yra priimamas, gali būti savimi, jam nereikia atliepti kitų lūkesčių, jis nėra spaudžiamas keistis.

„Svarbu turėti tą saugią erdvę, kur tu gali būti taip, kaip tau reikia.“ (D. Venckutė-Kuprelienė)

„Visur kitur yra keliama kažkokie lūkesčiai jaunimui būti. Vienur jis turi mokytis, kitur – siekti kažkokių rezultatų, kažkur jis turi atitikti kažkokius tėvų lūkesčius. Čia jis neturi nieko atitikti. Čia gali būti toks, koks yra.“ (Ž. Pašiulevičė)

Prieš užsiimant ugdomąja veikla svarbu užtikrinti, kad jaunas žmogus jaustųsi **priimtas**. Tokiu būdu užtikrinant, kad jaunas žmogus jaustųsi reikšmingas net tuomet, kai jo elgesys gali būti nepatogus:

„Ugdymas yra apie pataisymą žmogaus. Bet tam, kad tu taisytumėis, turi jaustis priimtas. <...> [Supratimas], kad aš galiu būti ir toks, bet jei nutarsiu keistis - aš galėsiu keistis, kažkas padės.“ (J. Garbauskaitė-Jakimovska)

„Reikia parodyti, kad būsiu su juo: matai, aš buvau su tavimi, kai tu mane keikei ir būsiu, kai tu nekeiki manęs.“ (D. Nagumanovas)

Saugumo atmosferai užtikrinti padeda tai, kad dalyvavimas veikloje **nėra vertinamas pažymiu**. Vertinimo pažymiais ar neteisingo atsakymo, baimės „nusikalbėti“ nebuvimas yra itin svarbus tiems jaunuoliams, kurie turi sunkumų išliekant formalaus ugdymo institucijose, kur dažnu atveju jie nepritampa, gauna neigiamą grįžtamąjį ryšį, demonstruoja prastesnius akademinis rezultatus nei jų bendraamžiai. Tokiu būdu šie jaunuoliai internalizuoja nesėkmę kaip dalį tapatybės ir ima projektuoti, kad tam tikros veiklos, kaip, pvz.: mokymasis bendrai, yra jiems netinkamos, nors iš tiesų, jiems yra netinkamos tik pačios mokymosi sąlygos.

„Kas yra mokyklinis kontekstas? Atsakinėju – gaunu pažymį. Neatsakinėju – negaunu pažymio. Neteisingai atsakinėju – gaunu blogą pažymį. Neformaliau ugdyme, jaunimo veiklose nėra teisingų atsakymų. Kaip sakom, kiekvienam atsakyme yra kažkiek teisingumo. Ir nėra išorinio vertinimo. Ir tada iš to, kad nėra išorinio vertinimo, gali atsirasti daugiau drąsos, kad man čia neparašys dvejetainio dėl to, kad nusišnekėsiu. Ir man atrodo, kad šitas išlaisvina mokantis.“ (J. Garbauskaitė-Jakimovska)

REZULTATAI IV

NEFORMALIAUS VAIKŲ ŠVIETIMO IR NEFORMALIAUS JAUNIMO UGDYMO PRIVALUMAI VYSTANT BENDRĄSIAS KOMPETENCIJAS

Sėkmingas ugdymas ne tiek siekia pakeisti jaunuolį, kiek koncentruotis į jo **stipriąsias puses**, gerąsias savybes ir jas išryškinti, įžvelgti jose potencialą ir padėti jas puoselėti.

„[Svarbu,] kad būtų suaugusių žmonių, kurie sugebėtų laiku identifikuoti, pastebėti geriausius dalykus, ką jaunas žmogus turi ir jo ugdymą organizuotų taip, kad jo stipriosios pusės stiprėtų, o tos silpnosios – nemaišytų stiprėti ir irgi stiprėtų kažkiek.“ (G. Viganauskienė)

„Ir tada per ryšį, pasitikėjimą atrasti savo gražiąsias puses, stipriąsias puses, ant jų atsistotų ir išeitų.“ (G. Valatka)

Grupės dinamika turi didelę įtaką atmosferos kūrimui. Veiklos grupėje, kuomet jaunuolį priima ne tik vyresni vadovai, bet ir bendraamžiai yra validuojanti patirtis, ypač jei ligtolinė jaunuolio patirtis pasižymėjo nepripažinimu ar neatitikimu mokymosi institucijų (mokyklos, aukštojo išsilavinimo, mokymų ir kt.) formuojamo pavyzdinio mokinio įvaizdžio.

Sukūrus saugią grupės dinamiką, kuomet nėra patyčių, jaunuoliai mokosi išklaudyti, išgirsti, pamatyti ir atspindėti vienas kitą.

Mokymasis sustiprėja tiek dėl sulaukiamo palaikymo ir iš to kylančio saugumo, tiek dėl galimybių mokytis iš kitų grupės dalyvių patirčių ir refleksijų, su kuriais jaunuoliai gali labiau tapatintis nei su vyresniais vadovais, mokytojais. *„Būnant su kažkuo, kas tave priima tave tokį, koks tu esi labai daug duoda. Ir tai yra visa terpė tau tobulėti ir mokytis.“ (G. Pakarklytė)*

„Mes visi iš tikrųjų mokomės per patirtį. Jeigu aš būsiu patirtis, kur bus kažkokia grupė žmonių, aš patirsiu arba nesėkmę, arba sėkmę - man tai bus atspindėta, nu tai vis tiek tai bus integruota į mano patirtį. Aš tada geriau save pažinsiu. Tose kitose situacijose aš jau galėsiu kitaip elgtis.“ (M. Petkevičienė)

Taigi, veiklos saugioje grupės dinamikoje prisideda prie ugdymo tokių bendrųjų kompetencijų, kaip gebėjimas reflektuoti, gebėjimas komunikuoti ir kitų.

Galiausiai, saugumas gali būti puoselėjimas užtikrinant **nuoseklumą** (veiklų, struktūros, žmonių).

„Atsikartojamumas yra svarbu. Jie žino, kad kartą per savaitę, <...> atvažiuos, pasiimsim. Yra ta pati struktūra beveik kiekvieną dieną kartą per savaitę ir jiems tai irgi duoda saugumo.“ (G. Valatka)

REZULTATAI IV

NEFORMALUS VAIKŲ ŠVIETIMO IR NEFORMALUS JAUNIMO UGDYMO PRIVALUMAI VYSTANT BENDRĄSIAS KOMPETENCIJAS

„Mes niekada nežinom, kaip atrodoys ta mūsų diena, bet žinom, kad tikrai bus ramybės pusvalandis, valanda ir tikrai bus bendri pietūs, stalas bus paserviruotas, visada bus padėta po servetėlę ir tas didelis puodas ant stalo.“ (L. Gedmintienė)

Kaip įvardija tyrime dalyvavę pašnekovai, saugumas taip pat gali būti sukuriamas prisijaukinant erdvę (tiek fizinę, tiek psichologinę, konceptualią), **laiko** dėka, t. y. tiesiog ilgiau **išbūnant** joje.

"Prieš keletą metų atliktame tyrime žmonės labai akcentavo, kad jiems svarbu išbūti kažkokioje veikloje, kad jie pradėtų joje mokytis. Tuo išbuvimo principu yra paremti jaunimo centrai. Susirenka chebra, jiems ten leidžia būti, palaikanti aplinka, laisva. Kažkoks žmogus pažiūri, palydi ir tada aš ten būdamas prikaupiu tos drąsos pats kažko imtis, kažką daryti. Saugios aplinkos sukūrimas yra esminis dalykas tau mokantis, tau pačiam nusprendžiant ką tu nori mokytis ir tobulėjant.“ (J. Garbauskaitė-Jakimovska)

Taigi, tik **užtikrinus aplinkos saugumą** ir laisvumą, **jaunuolis** sau tinkamu laiku **įžengia į mokymosi erdvę**, kuri pasižymi balansu tarp pažįstamumo ir naujumo, **saugumo** ir **iššūkio**.

Ekspertai pastebi, jog reikšmingai prie ugdymo sėkmės prisideda jaunuolio **individualių poreikių identifikavimas** ir atliepimas. Toks individualus požiūris yra imlus laiko ir žmogiškųjų išteklių atžvilgiu, tačiau padeda jaunuoliui tikslingai vystyti trūkstamas kompetencijas.

„Kartais, jei nežino [ko nori], tai jam pasakyti ir nereikia. Turi ateiti laikas. <...> Emocinė branda vystosi labai skirtingu laiku. [Todėl svarbu] atliepti poreikius tada, kai tas poreikis atsiranda.“ (D. Venckutė-Kuprelienė)

„Keistis pagal pamatytą poreikį. Ir, kad tu pamatytum tą poreikį, turi labai aktyviai būti su jais. Labai individualiai.“ (L. Gerikas)

Siekiant, kad perduodama informacija pasiektų jaunuolius, yra svarbu ją pateikti jiems suprantama kalba bei priimtinu būdu.

„Tai, ką mes kalbam mandrais žodžiais, jie negirdi. Tu turi tiesiog persijungti, kad jie tave suprastų ir išgirstų.“ (D. Šilienė)

„Bet jeigu pats psichologas nueina [su jaunuoliu] pasivaikščioti iki stotelės, jam atrodo, kad tai nėra konsultacija, bet tai yra labai rimta konsultacija.“ (D. Nagumanovas)

REZULTATAI IV

NEFORMALIAUS VAIKŲ ŠVIETIMO IR NEFORMALIAUS JAUNIMO UGDYMO PRIVALUMAI VYSTANT BENDRĄSIAS KOMPETENCIJAS

Kai yra sukurama saugi aplinka, ugdytojams ir darbuotojams atsiranda dirva **santykio mezgimui**. Tai **dažniausiai** interviu metu minėta sąlyga kompetencijų ugdymui.

*„Sudaryti sąlygas jaunam žmogui turėti galimybę užmegzti santykį su suaugusiu pasiruošusiu sveiku žmogumi. Čia labiau yra apie tai, kad darbas su sunkumus patiriančiais, atskirtį patiriančiais jaunais žmonėmis, jų **kompetencijų ugdymas yra neįmanomas be santykio**. Ir čia yra esminė dedamoji. Ir labai dažna priežastis, kodėl kitos programos feilina.“ (K. Laureckis)*

„Kai jaunuolis pajunta saugumą, jis investuoja į santykį. Jis atsiveria. Ir kai jis atsiveria, jis irgi sveiksta. Jis pasipasakoja, įžodina dalykus, kurie jam yra svarbūs, skaudūs, džiugūs. Per juos jaunuolis sugeba truputį įgauti perspektyvą.“ (G. Valatka)

Specialistai pabrėžia, kad santykio su jaunuoliu užmezgimas yra sudėtingas bei papildomų pastangų reikalaujantis uždavinys. Pasak respondentų, ryšio kūrimas yra apsunkinamas jaunuolių ligtolinių patirčių, iš kurių kyla nepasitikėjimas suaugusiais, skeptiškumas ugdančiojo atžvilgiu, vengimas jį/ą prisileisti.

„Kai vaikas yra papuolęs mokykloje pas socialinį pedagogą, paskui į gerovės posėdžius ir panašiai, mes <...> jau esam penktas suaugęs žmogus, kuris jam vėl uždavinės tuos pačius klausimus ir jie nebetiki nei vienu suaugusiu, nes visi prieš tai sutikti suaugę turi jam parengę planą ir jis turi vykdyti jų sudarytą planą.“ (L. Gedmintienė)

„Užtrunka ilgas laiko tarpas, kol jaunuolis atsiveria. <...> Jie dažniausiai nepasitiki niekuo ir jį įtikinti, kad tu nori jam padėti, yra misija neįmanoma. Jie būna ant tiek nusivylę visa sistema.“ (A. Jakimavičienė)

Pasak respondentų, santykio užmezgimui yra svarbus **aktyvus buvimas** su jaunuoliais. Aktyvaus buvimo sąvoka galėtų būti sutapatinama su aktyviu klausymu, kuomet pašnekovui yra suteikiama terpė, kurioje jis jaučiasi saugus dalintis savo mintimis, tačiau tuo pačiu leidžiama suvokti, kad jo yra klausomasi, reaguojama į jo pastebėjimus bei yra suteikiamas grįžtamasis ryšys.

„Viskas yra apie ryšį. Žmogus ugdosi ryšyje. <...> Jeigu mes tiesiog klausiam ir mums nerūpi, kažkaip mechaniškai kažką darom, tai vis tiek tas vaikas jaučia ir jam atrodo, kad: vėl manęs nemato. Ir aš nesvarbus ir aš toliau, kažkaip atsiskirsiu ir būsiu.“ (M. Petkevičienė)

SĄLYGŲ

APIBENDRINIMAS

*Apibendrinant rezultatus teigiame, kad prasmingas pokalbis apie jaunuolių bendrųjų kompetencijų vystymą yra **neatskiriamas nuo ugdymo sąlygų**, darančių teigiamą arba neigiamą įtaką ugdymo procesui ir rezultatui, aptarimo.*

---

*Šios **sąlygos reikalauja individualizuoto darbo**, kuomet yra atsižvelgiama į jaunuolių patirčių bei gyvenimo situacijų skirtumus. Tokį laiko ir žmogiškųjų išteklių reikalaujantį požiūrį yra sudėtinga užtikrinti bendrojo ugdymo institucijose dėl griežtai reglamentuotos programos, būtinybės ją išpildyti per nurodytą laiką ir proceso orientacijos į akademinius pasiekimus.*

Būtent dėl to, kad šias sąlygas sudėtinga užtikrinti formaliose tradicinėse ugdymo erdvėse, jaunuoliai sunkiai jose išbūna. Neformalaus vaikų švietimo ir ypač neformalaus jaunimo ugdymo veiklos ir iniciatyvos dėl savo lankstumo yra tinkamesnė terpė išpildyti šias sąlygas.

IŠVADOS

- Bendrųjų kompetencijų ugdymas kaip socialinės atskirties prevencijos modelis yra aktualus dviems tikslinėms grupėms - **mažiau galimybių turinčiam jaunimui ir socialinėje atskirtyje ar jos rizikoje esančiam jaunimui**. Šios grupės yra apibrėžiamos pagal skirtingas problematikas ir poreikius, todėl ir jų socialinės atskirties **prevencijos strategijos skiriasi**. Pirmuoju atveju svarbu **užtikrinti prieigą** prie bendrąsias kompetencijas vystančių veiklų, antruoju atveju - svarbu **užtikrinti tikslinei grupei aktualias sąlygas**.
- Tam, kad bendrųjų kompetencijų vystymas būtų efektyviai naudojamas socialinės atskirties prevencijai, **būtina įsivardinti, kurios kompetencijos yra aktualiausios tikslinėms grupėms**. Šiuo tikslu įgyvendinome ekspertinius interviu su jaunimo ugdymo specialistais. Jų dėka **išskyrėme 16 aktualių prioritetinių kompetencijų**, kurias suskirstėme į tris - emocinių, asmeninės vadybos ir socialinių - kompetencijų kategorijas.
- Siekdami išsiaiškinti, **ar dabartinės kompetencijų tipologizacijos atliepia tyrimu išskirtą poreikį**, palyginome tyrimu prioritetizuotas kompetencijas su šiuo metu viešajame sektoriuje naudojamomis kompetencijų tipologizacijomis. Daroma išvada, kad šiuo metu Lietuvos švietimo sistemoje, neformaliojo ugdymo sistemoje ir neformaliajame vaikų švietime **deklaruojamos bendrosios kompetencijos nėra tinkamos tikslinių grupių poreikių atliepimui ir strateginiam socialinės atskirties prevencijos tikslų siekimui**. Todėl šiam tikslui rekomenduojame naudoti tyrimu išskirtą kompetencijų tipologizaciją.
- Tyrimas parodė, kad sėkmingam bendrųjų kompetencijų vystymui yra **būtina ne tik prieiga** prie veiklų, **bet ir tinkamos sąlygos**, kurios plačiau aptariamose 6.3 skyriuje. Taip pat tyrimas atskleidė **neformalaus vaikų švietimo bei neformalaus jaunimo ugdymo privalumus** pildant socialinėje atskirtyje ar jos rizikoje esančio jaunimo kompetencijų spragas.

TOLIMESNI ŽINGSNIAI

- 1 Atlikti **užsienio šalių gerosios patirties analizę** siekiant **identifikuoti efektyviausias praktikas** bendrųjų kompetencijų vystymui.
- 2 Atlikti **nacionalinę paslaugų**, skirtų Lietuvos **jaunuolių** bendrosioms kompetencijoms ugdyti, **analizę** bei **identifikuoti neužpildytas** paslaugų jaunimui nišas.
- 3 Įgyvendinti **viešąsias konsultacijas** ir **pateikti** jų bei ligtolinių tyrimų išvadamis paremtas **rekomendacijas** dėl bendrųjų kompetencijų vystymo **strategijos socialinės atskirties prevencijai**.

BIBLIOGRAFIJA

1. Adamonė Deimantė, Dudutytė Augustė, Socialinė atskirtis Lietuvoje. Situacijos analizė 2022 (2022). Prieiga internete: <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2022/12/Situacijos-analize.-Socialine-atskirtis-Lietuvoje-2022-1.pdf> [žiūrėta: 09-01-2023].
2. Europos Komisija, Rekomendacijos dėl Lietuvos 2022 metų nacionalinės reformų programos ir nuomonė dėl 2022 metų Lietuvos stabilumo programos. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/info/system/files/2022-european-semester-country-report-lithuania_en.pdf , [žiūrėta: 09-01-2023];
3. Europos Sąjungos Taryba, Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (2018). Prieiga internete: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN) , [žiūrėta: 09-01-2023].
4. Garbauskaitės-Jakimovska Justina, Suteikiamų kompetencijų Lietuvoje analizė (2021). Prieiga internete: <https://jrd.lt/informacija-dirbantiems-su-jaunimu/informacija-apie-jaunima/tyrimai/kompeteciju%20ugdymas.pdf>, [žiūrėta: 09-01-2023].
5. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Savanorių neformaliojo būdu, jaunimo savanoriškos tarnybos metu įgytų, kompetencijų įvertinimo, įsivertinimo ir pripažinimo tvarkos aprašas (2019). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e16e4400895b11e98a8298567570d639?fwid=3d1766djd>, [žiūrėta: 09-01-2023].
6. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 metų gruodžio 10 d. įsakymas A1-791 Dėl socialinės aprėpties didinimo 2020- 2023 metų veiksmų planopatvirtinimo. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/63d84ec2236911ea8f0dfdc2b5879561?fwid=32wfbk9i> , [žiūrėta: 09-01-2023].
7. Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 pakeitimo įstatymas (2018). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/96665ec26a1c11e8b7d2b2d2ca774092> [žiūrėta: 09-01-2023]
8. Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr> , [žiūrėta: 09-01-2023].

BIBLIOGRAFIJA

9. Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Bendrųjų programų atnaujinimo gairės (2019). Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3e9269009e511ea9d279ea27696ab7b/asr> , [žiūrėta: 09-01-2023].
10. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Neformaliojo vaikų švietimo programų finansavimo ir administravimo tvarkos aprašas (2022). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4a573010725411ecb2fe9975f8a9e52e/asr> , [žiūrėta: 09-01-2023].
11. Mokykla 2030. Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas.
12. Socialinės atskirties (skurdo) mažinimo politikos įgyvendinimo tyrimas (2015), Priedas II-5, Prieiga internete: <http://www.socmodelis.lt/wp-content/uploads/II-5.pdf> [žiūrėta: 09-01-2023].
13. Tarptautinė darbo organizacija, Įvardijant socialinės atskirties veiksnių daugiasluoksniškumą (2007), Prieiga internete: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_protect/—soc_sec/documents/presentation/wcms_secsoc_4811.pdf , [žiūrėta: 09-01-2023].